

Fagnotat friluftsliv

Etat aktive liv

Virksomhet park

Virksomhet miljø og landbruk

Juni 2022

Innhold

1	INTRODUKSJON AV TEMA	2
1. 1.	Gjeldende regelverk og planer	2
2	KARAKTERISTIKK / STATUS / PROBLEMBESKRIVELSE.....	3
1. 1.	Generelle utfordringer	3
2. 1.	Behov for sterkere sikring av viktige hensyn innenfor markaområdene	3
	Sterkere sikring av LNF- områder	5
	Behov for å sikre grønne korridorer fra elven til markaområdene.....	5
	Utfordringer med kommuneplanens arealdel 2020-2032.....	6
3	MÅLBESKRIVELSE	7
	Fysisk aktivitet og friluftsliv i et byutviklingsperspektiv.....	7
	Press på arealer til formålet krever bevisste prioriteringer.....	8

Dette fagnotatet er utarbeidet som en del av grunnlaget for rullering av kommuneplanens arealdel 2023-35 for Fredrikstad kommune. Notatet bygger på foreliggende kunnskap, og nivået på vurderinger er tilpasset kommuneplanens arealdel. Ansvarlig for utarbeidelse av fagnotatet er Seksjon for kultur, miljø og byutvikling ved Etat aktive liv og Virksomhet miljø og landbruk samt Virksomhet park i seksjon for teknisk drift.

1 INTRODUKSJON AV TEMA

Å ha mulighet til å dra på turer i nærområdet, i hundremeterskogen og naturen ellers, er viktig for livskvaliteten til mange av Fredrikstads befolkning. Gode tur- og rekreasjonsområder i naturområder av ulike kvaliteter er med på å gjøre kommunen til en attraktiv kommune å bo i. Friluftslivet defineres som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse. Det er særlig samspillet mellom fysisk aktivitet og naturopplevelse som er kjernen i friluftslivet og det som skaper den helsefremmede effekten.

Friluftsliv er den vanligste formen for fysisk aktivitet i Norge og den formen for aktivitet flere oppgir de ønsker å bedrive mer av (Melding. St 18 (2015-2016) – Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet).

Lavterskel aktivitet i naturen er et unikt virkemiddel for å fremme bedre folkehelse. Befolkningen bør derfor ha tilgang til ulike typer områder, både for nærfriluftsliv og lengre turer, og de bør ha områder egnet for ulike aktiviteter. God tilrettelegging, trygghet og enkel og nær tilgang til rekreasjonsområder kan bidra til økt deltagelse i friluftslivet, også for de minst aktive gruppene. Turveier, sykkelveier og lysløyper er viktige infrastrukturer for friluftslivet og bør bidra til å binde naturområdene og grønnstruktur mellom bygeområder og friluftslivsområder, og er viktig for å sikre tilgjengelighet.

1. 1. Gjeldende regelverk og planer

Kommunal- og distriktsdepartementet

Kommunal- og distriktsdepartementet ivaretar helheten i regjeringens klima, miljø og friluftslivspolitik. Departementet har ansvaret for tilskuddsordninger, lovverk og andre virkemidler på området. Miljødirektoratet er fag- og forvaltningsorgan på blant annet tilskuddsordninger til friluftslivet og er underlagt Kommunal- og distriktsdepartementet.

Barn, unge og personer som er lite fysisk aktive er prioritert i statens friluftslivsarbeid. Det viktigste målet er å stimulere til at flest mulig blir aktive deltakere i friluftsliv. Friluftsliv er en viktig del av folkehelsearbeidet og friluftslivstiltak nær der folk bor, er prioritert. Departementet la i 2016 fram en stortingsmelding om friluftsliv. Meldingen omfatter tiltak og føringer innenfor både motivering og rekruttering til friluftsliv, og innenfor forvaltning av områder for friluftsliv.

Basert på meldingen fra 2016 kom det i 2018 en handlingsplan for friluftsliv lansert. Friluftsliv i nærmiljøet er prioritert, slik at alle kan delta og kan utøve friluftsliv jevnlig. Planen inneholder en rekke tiltak og føringer, og gir blant annet et løft for

ferdselsårene i friluftslivet.
Styringsdokumenter:

- Stortingsmelding 18 (2015-2016) [Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet](#).
- Nasjonal handlingsplan for friluftsliv: [Natur som kilde til helse og livskvalitet](#)
- [Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv](#)
Tiltaksplanen viser de viktigste prioriteringer for Oslofjorden, i første omgang fram mot 2026. Målet med tiltaksplanen er å legge til rette for at Oslofjorden skal få god miljøtilstand og være attraktiv for friluftslivet slik at enda flere får gode opplevelser knyttet til fjorden.

Viken fylkeskommune

Fylkeskommunen samarbeider med kommunene og friluftslivsorganisasjoner om å utvikle friluftslivet i fylket, og har et spesielt ansvar for å gi råd og veiledning til kommunene slik at blant annet friluftsområder og allemannsretten blir ivarettatt i kommunal planlegging.

Styringsdokumenter:

- Felles handlingsprogram for økt fysisk aktivitet for alle: [Aktiv i Viken 2021-2022](#)

Fredrikstad kommune

I kommuneplanens samfunnsdel ligger det en arealstrategi som har lagt grunnlaget for hvordan vedtatt arealplan er utarbeidet på fagområdet friluftsliv. I tillegg ligger det føringer for tema friluftsliv i følgende styringsdokumenter:

- Kommuneplanens samfunnsdel: [Fredrikstad mot 2030](#)
- Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og marka: [Aktive liv i Fredrikstad](#)

2 KARAKTERISTIKK / STATUS / PROBLEMBESKRIVELSE

1. 1. Generelle utfordringer

Byen skal fortettes betraktelig i kommende planperiode. Det medfører at presset på arealer øker. Gjeldende premisser for utvikling av arealer til fysisk aktivitet- og friluftsliv, grøntstruktur og de fire markaområdene ivaretar ikke tilstrekkelig utfordringer knyttet til urban utbygging, fortetting eller bruksendring. Det er derfor behov for å utarbeide nye hensynsoner med tilhørende bestemmelser for å sikre arealene som er viktige for friluftslivet ved revidering av kommuneplanens arealdel, dette gjelder også for grøntstruktur innenfor byggesonen.

2. 1. Behov for sterkere sikring av viktige hensyn innenfor markaområdene

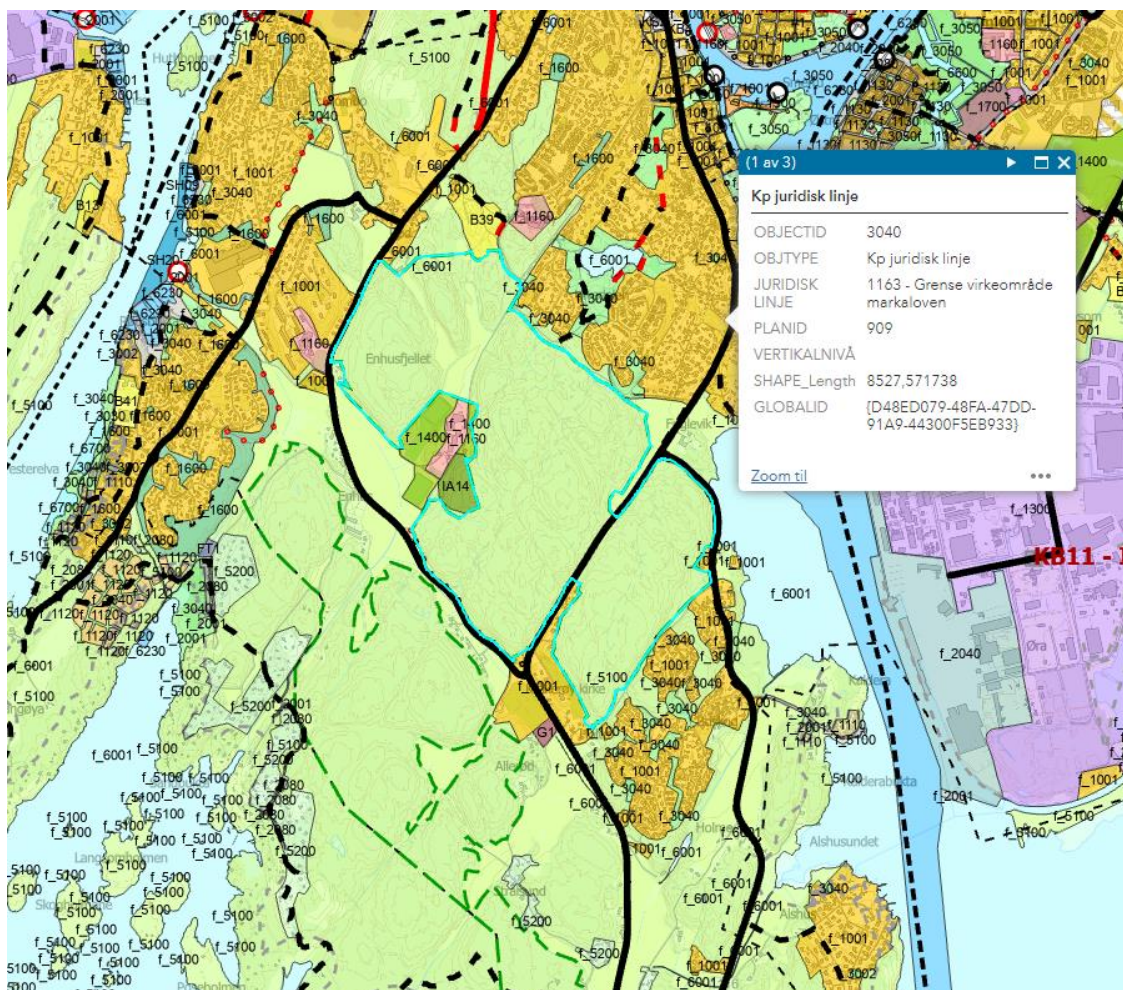
Markaområdene er arealer i kommunen som har særlig viktige fellesverdier knyttet til naturopplevelser, naturmiljø, biologisk mangfold, kulturminner, kulturmiljøer,

landskap, vannforsyning, etc. I dag er markaområdene merket med juridisk linje i kommuneplankartet.

Markagrensa er en politisk viktig grense og skal markere skillet mellom byggesoner og marka. Videre skal den være en fast og varig grense mot fremtidige utbyggingsinteresser. Bygge- og anleggstiltak bør i utgangspunktet være forbudt innenfor markagrensa, med unntak av landbrukstiltak. Planlegging av større stier og løyper krever tillatelse fra kommunen innenfor markagrensa.

Innenfor juridisk linje som markerer markagrensa er arealformålet satt til 5100 - LNF - tiltak for stedbunden næring. Dette gjelder for Fredrikstadmarka, Østsidenmarka, Kråkerøymarka og Gressvikmarka. For å sikre viktige hensyn som må ivaretas innenfor LNF-sonen er det nødvendig å angi hensynsoner i tråd med pbl §11-18. Under arealformålet LNF foreslås det å angi hensynsone som ivaretar interessen friluftsliv og bevaring av naturmiljø med tilhørende bestemmelser. Både hensynssoner og arealformål bør angis samlet på arealplankartet.

Det foreslås i denne omgang å trekke opp grensene mot byggesonene. En eventuell soneinndeling som skal ta for seg best mulig tilpassing av mål og rammer i en flerbruksplan for markaområdene, kan komme inn ved en senere rullering av kommunedelplanen eller i egne temaplaner for flerbruk av marka.

Figur 1: Utlipp av kommuneplanens arealdel fra kommunens kartklient. Uthevet er dagens markagrensa

Sterkere sikring av LNF- områder

Det er behov for hensynssoner der LNF-områdene er under sterkt utbyggingspress. Å opprette hensynssoner med tilhørende bestemmelser i disse områdene gir et sterkere vern mot utbygging. Arealer kan også båndlegges til friluftsområder i kommuneplanen. Denne formen for båndlegging har kun virkning i fire år, og må følges opp med reguleringsplan for å få virkning utover dette.

Eksempelvis kan disse sonene beskrives i tekst som under:

- Områder med **spesielle jordbruksinteresser** hvor landbruksinteressene er så sterke at arealene gis særlig vern mot nedbygging
- Områder med **spesielle naturvern- og friluftslivsinteresser** med viktige sammenhengende grøntområder/turområder som bør holdes ubebygde av hensyn til natur, vilt og friluftsliv
- Områder med **spesielle naturvern- og friluftslivsinteresser** av særlig høy verdi som tur- og friluftsområder hvor det er særlig viktig å sikre mot nye inngrep og som er viktig å holde urørte etter hvert som byen vokser, kommunen bør helst **sikre seg disse og/eller regulere dem til friluftsmål**

Kommunen bør bruke plan- og bygningsloven aktivt gjennom reguleringsplaner for å sikre friluftslivsinteresser i de bynære friluftsområdene.

Behov for å sikre grønne korridorer fra elven til markaområdene

Elvene og bynære markaområder gir Fredrikstad et flott utgangspunkt for å tilby innbyggerne gode rekreasjonsområder. Sikring og opparbeiding av grønne forbindelser mellom elv og skog bør være et viktig fokusområde i fremtidig byutvikling.

Grønne korridorer foreslås avsatt med arealformål Grøntstruktur med tilhørende hensynssoner og bestemmelser. Korridorene bør ha en minimumsbredde og krav til kvalitet i innhold for å fungere som grønne lunger, sikre og trygge ferdselsveier og som viktige «transportårer» for biologisk mangfold. Bredde gjennomgående på mer enn 50 m – ned i 30 m og evt. smalere bare på kortere strekninger og da når et naturpreg langs korridoren er sikret (hager, parker, uteareal osv.).

Nåværende begrep i kommuneplanen er «linjer», dette bør erstattes av begrepet «belter». Formålet er forsterking av eksisterende grøntstruktur og etablering av grønne ferdselsveier ved utvikling av områder innenfor hensynssonen, samt tilrettelegging for syklister/fotgjengere for enkel tilgang fra elv til skog. Korridorer skal gi opplevelse av at man beveger seg i natur.

Utfordringer skisseres kort:

- Økt kunnskap og bevissthet i kommunens ulike etater som behandler offentlige og private eiendom om betydningen av de grønne korridorene er fortsatt viktig. Det er også en forutsetning for ivaretagelse av eksisterende korridorer og at de avsettes i nye byggeområder.
- Særskilt avmerking av grønne korridorer med minimumsbredde, og krav til kvalitet og innhold i arealplaner. Selv om det ikke er juridisk bindende, synliggjør at arealene har viktige funksjoner som korridorer og skal ivaretas

som dette. Korridorene skiller seg i så måte fra områdetypen bymark ved at markagrensen er tydelig avmerket i arealdelen, men også fra kystsonen hvor det i hundremetersbeltet er et lovfestet byggeforbud og i tillegg inntegnet en ikke-juridisk bindende kyststi. En slik avmerking fordrer også en mer detaljert registrering av eksisterende, samt mulige nye, korridorer i Fredrikstad med deres funksjoner og med tydelige avgrensinger for å hindre punkteringer.

Utfordringer med kommuneplanens arealdel 2020-2032

I vedtatte samfunnsdel er det syv viktige naturverdier der er spesielt lagt vekt på. For tema friluftsliv er det spesielt tre verdier som trengs et ekstra fokus.

- Opprettholde og tydeliggjøre markagrensen, samt definere nye områder.
- Opprettholde og utvikle grønne korridorer fra elva til marka.
- Sikre bynært friluftsliv og sammenhengende ferdselsmulighet langs elv og kyst.

I vedtatt arealdel 2021 - 2032 er de tre verdiene lagt inn under to av de tre innsatsområdene til kommunen; Å leve i Fredrikstad og Å møte fremtiden i Fredrikstad.

Dette står rundt tema grønne korridorer i dagens arealplan:

Under innsatsområde – Å leve i Fredrikstad:

Våre felles rom - Fra elva til marka – grønne korridorer

«Elvene og bynære markaområder gir Fredrikstad et flott utgangspunkt for å tilby innbyggerne gode rekreasjonsområder. Sikring og opparbeiding av grønne forbindelser mellom elv og skog er et viktig fokusområde i framtidig byutvikling. Korridorer fra elva til marka er vist som turstier i planen. Videre er det krav om at korridorene skal opprettholdes og videreutvikles.»

I bestemmelsene blågrønne verdier punkt 6.4 står det:

«Korridorer fra elv og kyst til marka er vist med linje for tursti. Korridorene er viktige både for boligområder, skoler og barnehager og skal opprettholdes og videreutvikles»

Arealformålet for de grønne korridorene må settes til grønnstruktur for å angi formålet med å definere korridorene arealplanen som er å ivareta sammenhengende, eller tilnærmet sammenhengende, vegetasjonspregede områder som ligger innenfor eller i tilknytning til byer eller tettsteder. Aktuelle underformål kan være: blågrønn struktur- der hvor korridorene går langs elve- og bekke drag, naturområde, turdrag,

Dette står rundt tema markaområdene i dagens arealplan:
Under innsatsområde Å skape i Fredrikstad:

Vi skal sikre viktige naturverdier der det legges særlig vekt på:

- Opprettholde og tydeliggjøre markagrensen, samt definere nye områder.
- Sikre strandsonen (100-meters beltet).
- Sikre dyrket og dyrkbar mark
- Ivareta naturmangfoldet.
- Ivareta kulturmiljøer og kulturlandskap

- Vi sikrer markaområdene gjennom bruk av markagrense og hensynssone friluftsliv.
- Vi sikrer 100-metersbeltet i plankartet ved bruk av LNF-formål og byggegrenser.
- Vi sikrer dyrket og dyrkbar mark i planen ved å begrense spredt boligbygging og fortette i eksisterende byggeområder, og innføring av hensynssone landbruk.
- Vi ivaretar naturmangfoldet gjennom styrt fortetting og innføring av hensynssone naturmiljø.
- Vi ivaretar kulturmiljøer og kulturlandskap gjennom hensynssoner og bestemmelser.

Blågrønne Fredrikstad – Friluftsliv – markaområdene står det bla.:

«Et nytt større markaområde er foreslått etablert vest på Kråkerøy»

I bestemmelsene landbruk-, natur- og frilufts formål: Natur og friluftsliv punkt 31.3 a står det:

Markaområder er vist med markagrense i plankartet

Det er svært positivt at det i vedtatt arealplan er lagt inn et nytt større markaområde vest på Kråkerøy. Det er allikevel ikke gjort de endringene som ble foreslått ved sist rullering. Dyrket mark er unntatt markagrensen. Det bes sees på opprinnelig forslag til utvidelse av Kråkerøymarka inkludert dyrket mark. Det vises til store områder med dyrket mark både i Fredrikstadmarka og Østsidemarka uten at dette fremstår som noe problem. Sikring av et helhetlig markaområde på Kråkerøy må sees på som prioritert.

3 MÅLBESKRIVELSE

Fysisk aktivitet og friluftsliv i et byutviklingsperspektiv

Friluftsliv skal være en lavterskel aktivitet med begrenset utstyrsbehov. Tilgang til grøntområder og natur for friluftsliv i nærheten av der folk bor skal bidra til å styrke muligheten til å kunne drive lavterskelaktivitet utendørs.

Grønne lunger og hundremetersskoger betyr mye for et godt oppvekst- og bomiljø. Naturområder, grøntområder, og korridorer mellom disse i kommunen må sikres i overordnet planarbeid og følges opp i detaljregulering og byggesak.

Avsetting og langsiktig planlegging av nye løypetraséer, møteplasser og hundremetersskoger må sikres for å ivareta mulighetene for en befolkning i stadig vekst og et økende utbyggingspress.

En stadig privatisering av strandsonen gjennom nye utbyggingsfelter og utvidelse av eksisterende, krever en offensiv strategi for ivaretagelse av offentlig tilgjengelige arealer i strandsonen.

Press på arealer til formålet krever bevisste prioriteringer

Vi blir stadig flere mennesker i Fredrikstad og Bystyret har vedtatt at 60% av befolkningsveksten skal skje i sentrum. Et allerede geografisk lite sentrumsområde skal dermed fortettes ytterligere. Muligheten til å kunne bevege seg og være fysisk aktiv i hverdagen blir dermed en sentral problemstilling når kampen om arealer skal gjøres opp.

Det må avsettes nok arealer og uterom slik at barns oppvekstvilkår også ivaretas i fremtiden.

Det må avsettes arealer med kvalitet og vi må sikre at alle har like forutsetninger for å kunne være fysisk aktive i hverdagen uansett boområde.